

Jarkko S. Tuusvuori

Johdatusta Gadameriin

Hans-Georg Gadamer:
Käsitehistoria ja filosofian kieli
("Die Begriffsgeschichte und
die Sprache der Philosophie"
(1971), *Gesammelte Werke*,
Bd. 4. Mohr, Tübingen 1987,
s. 78-94)

*Lukeminen on kääntämistä ja kääntäminen vielä kerran
kääntämistä (Gadamer 1970b, 205).*

Ei sen vuoksi että kivettyi lukijoidensa kuvaksi. Ei sen takia että meni syntymään komeilevalla kohdalla. Hans-Georg Gadamer (1900-) on vuosisadan suuruuksia sen tähden, että on seurannut "filosofista ajatteluliikettä" pitkin poikin sen kiemuroita ja pitänyt itsensä tulkintakunnossa. Siksi että on tunnustanut neuvottomuutensa ja kysynyt lisää. (Vrt. Gadamer 1975, 479)

Viis nimekkyydestään Gadamer on huonosti huomattu filosofi. Hän jää tyypillisesti kolmenlaisten valaistusten varjoon. Ensiksikin häntä käytetään "modernin hermeneutiikan perushahmona". Toisessa *designissa* Gadameria luetaan Heideggerin puhemiehenä. Kolmanneksi hänet jäsennetään hyväuskoiisiin "saksalaisiin", joihin verrata "ranskalaisten"

ironikkojen tai "angloamerikkalaisten" analyytikoiden yliver-
taista voimaa.

Viimemainittu luku- ja käyttötapa diskaa Gadamerin vakaitten merkitysten ja hermeneuttisten ideaalien haudan-
vartijana ("ranskalainen" linja) tai kesysti vaarallisena
anything goes- tai *härifrån tvättas* -osaston suojelupyhimyksenä ("angloamerikkalainen" linja). Gadamer on liian vähän tai paljon radikaali eikä siis radikaali ollenkaan. Hän on opet-
tavainen tapaus ja hyvä ponnahduslauta jatkokehittelyille.

Toisena mainittu tulkintastrategia sivuuttaa Gadamerin ison
veljen lähettiläänä, joka ei vain ominut kulmakiviään
Heideggerilta, vaan muistaa myös kuuliais-kiusallisesti
suitsuttaa tämän esityötä. Ohiajajasta riippuen kytkös
Heideggeriin joko sabotoi Gadamerin muuten ponnekkaan
hankkeen tai vesittää perusteellisesti Heideggerin aidon
asian.

Ensimmäiseksi nimetyssä kohtelussa Gadamer kangistuu
teemojensa ja pääteoksensa *Wahrheit und Methode* (1960)
normalisoivaan, trivialisoivaan, neutralisoivaan vastaan-
ottoon. Jo sanomalla G uskotaan saatavan ydinmehu 'her-
meneutiikan universaalisuuden vaateesta' tai 'horisonttien
sulautumisesta'. Gadamer pannaan vartioimaan tonttiaan,
salaamaan kotipihansa hortonomia. Arkhimediläisittäin nimi
"Gadamer" syrjäyttää enemmän vettä valtavirrassa kuin
Hans-Georg Gadamerin painon verran.

Gadamer ponnisti Heideggerin 'olemisen' ja 'kielen' yh-
teyden tai ykseyden ongelmasta. Hänen työläästi avautuva
lausumansa, "oleminen, joka voi tulla ymmärretyksi, on kiel-
tä", yllyttää hyllyttämään hänet historisteihin (Rosen 1987,
165), erottamaan hänen ohuen eetoksensa Heideggerin aika-
kriittisestä päätöksestä (Vattimo 1985, 136-7, 146) tai

irvimään molempien yhteiskunnallista sokeutta (Krüger 1984, 17).

Lukemalla Gadameria “omin ote” kenties erottuu. Lyhyistä teksteistä ei heti tunnista kommentaattorien kylvettämää tylsimystä. Kun häntä syytetään ei-kielellisten maailman kokemisen muotojen aliarvioimisesta (ks. tästä Krüger 1984, 17, 24), Gadamer vastaa, että inhimillinen itseymmärrys, dialogimme itsemme kanssa, konkretisoituu juuri ei-kielellisissä kokemuksissa. (Gadamer 1970b, 203.)

Suomennetun tekstin *Käsitetehistoria ja filosofian kieli* (“Die Begriffsgeschichte und die Sprache der Philosophie” (1971), *Gesammelte Werke*, Bd. 4. Mohr, Tübingen 1987, s. 78-94) selkein peitsi on päin uuskantilaisia. Kosketuspintoihin näiden ja Gadamerin välillä on kriittisesti viitattu (Vattimo 1985, 118) tai hänet on heihin samastettu (Krüger 1984, 26 viite 7). Artikkelissa tehdään pesäeroa.

Raskassoutuinen yliopistomies ottaa suorastaan schopenhauerilaisittain musiikin avuksi mielteen mieltämisessä ja piruilee pariskuntaa ‘transsendentaalinen/transsendentti’.

Gadamerilainen kuten myöhemmin rortylainen hermeneutiikka irrottautui havainnoivan subjektin peili-metaforiikasta (ks. Riedel 1990, 9). Se ei enää ajatellut olion leimautuvan sinettinä tietoisuuden vahatauluun, vaan painotti uutuuden osallistuvaa sulauttamista omaksuttuun (ks. Vattimo 1981, 102). Tästä kokemusehtojen tutkimusinnosta seuraa alan kirjoittajien sammumaton hinku esi(*Vor*) -alkuisiin termeihin. Kielikin on yksi monista lomittaisista essuista maailmassa-askaroijan kupeilla.

[K]ukaan ei kiistä, että kieli vaikuttaa ajatteluun. Ajatteleminen sanoissa. Ajattelemisen on ajattelemista itselleen. Ja jonkin ajattelemisen itselleen on jonkin sanomista itselleen. (Gadamer 1970b, 200)

“Liikkumisemme kielimaailmassa ja kasvamisemme kielellisesti esimuodostettuun kokemukseen” ei suinkaan sulje pois kritiikkiä:

Päinvastoin: se avaa meille mahdollisuuden ulottua ulos tottumuksistamme, yltää yli kaikkien esikaavoitettujen kokemustemme, sinne missä käymme keskusteluun toisten kanssa[...] (Gadamer 1970b, 203-4).

Filosofisten hakuteosten lippulaiva, *Historisches Wörterbuch der Philosophie*, laskettiin vesille 70-luvun alussa. Gadamerille neitsytpurjehdus soi tilaisuuden todistella, ettei käsitehistoria ole filosofian etäispesäke, vaan sen sydän. On käsitteiden funktio tieteissä mikä on, filosofian “olemus on sen käsitteellisyys” (Gadamer 1970a, 77). Sattuvasti varasivat aikamme toiset kypsät peruskysyjät “käsitteen” filosofialle ja jättivät tieteelle “funktion” (Deleuze & Guattari 1991).

Gadamer puolustaa filosofian ominaislaatua historistisia ja

logisoivia uhkia vastaan. Hän sanoo, että maallikoiden (joku sanoisi: kollegoiden) filosofeilta odottamaa käsitysten yksikäsitteisyyttä ei ole ikinä tuleva:

[...] filosofisen kielen ihanne ei ole terminologisesti yksiselitteistetty nimenanto, joka irtautuu mahdollisimman täydellisesti kielen elämästä, vaan käsitteellisen ajattelun sitominen takaisin kieleen ja totuuden kokonaisuuteen, joka on siinä läsnä. Todellisessa puhunnassa tai keskustelussa, eikä missään muualla, on filosofialla todellinen, vain sille ominainen koetinkivensä.

(Gadamer 1970a, 90-1)

Kirjallisuus

- Gilles Deleuze & Félix Guattari, *Qu'est-ce que la philosophie?* Minuit, Paris 1991.
- Hans-Georg Gadamer, *Begriffsgeschichte als Philosophie*, 77-91 (1970a); *Wie weit schreibt Sprache das Denken vor?*, 199-206 (1970b); *Selbstdarstellung*, 479-508 (1975). Tekstit sisältyvät teokseen *Gesammelte Werke*, Bd. 2. Mohr, Tübingen 1986.
- Lorenz Krüger, *Warum studieren wir die Geschichte der Philosophie?*, *Dialektik* 18, 1984.
- Lorenz Krüger, *Philosophie als Geschichte*. Pahl-Rugenstein, Köln 1989, s. 11-27.
- Manfred Riedel, *Hören auf die Sprache. Die akroamatische Dimension der Hermeneutik*. Suhrkamp, Frankfurt/M 1990.
- Stanley Rosen, *Hermeneutics as Politics*. Oxford University Press, New York 1987.
- Gianni Vattimo, *Al di là del soggetto*. Feltrinelli, Milano 1981.
- Gianni Vattimo, *Nietzsche, Heidegger e l'ermeneutica*. Quarta ed. Feltrinelli, Milano 1991.
- Gianni Vattimo, 1985, *La fin de la modernité. Nihilisme et herméneutique dans la culture post-moderne* (La fine della modernità. Nichilismo ed ermeneutica nella cultura post-moderna), kääntänyt Charles Alunni. Seuil, Paris 1987.

Suom. huom. Gadamerin laajat esimerkit sekä lisäykset on painettu muusta tekstistä erottuvalla kirjjasimella. Ratkaisu palvelee Gadamerin tekstin ilmeistä kaksoistehtävää, pohtia yleisesti kiinnostavia kysymyksiä ja tyydyttää samalla ammatti-ihmisten lähdejanoa. Suomentajan huomautukset ovat hakasulkeissa. Kiitän klassisesta konsultaatiosta professori Toivo Viljamaata.